Należytość pocztowa opłacona ryczałtem.

KURJER EKONOMICZNY & AKCYJNY

Rok czwarty. Nr. 2-6 Warszawa, 21 marca 1929 r. Cena numeru poj. 30 gr.
wychodzi w dn. 7 i 21 każdego miesiąca

PRZEDWIOŚNIE...

W niezwykłe zdumienie wprawił nas kwiat z niwy meksykańskiej.

Czasopismo finansowe „Boletin Financiero y Minero de Mexico" zamieściło na sześciu pierwszych stronach artykuły, ozdobione zdjęciami, poświęcone Polsce.

Pierwsze, przelotne miłe wrażenie, iż wreszcie rusza się nasza propaganda w tym dla nas egzotycznym, lecz kryjącym poważne możliwości wywozowe i wwozowe kraju, po przejrzeniu wydawnictwa szybko pierzchło.

BOLETIN FINANCIERO Y MINERO
DE MEXICO.
NOVIEMBRE 10 DE 1928
POLONIA RESTITUTA

Na całość wydawnictwa składają się trzy artykuły: „Polonia Restituta", „Polonia Economica" i... „La Reforma Agraria en Polonia".

Czołowy artykuł „Polonia Restituta" zdobi godło Rzeczypospolitej. Na tle amarantowem widnieje nie śnieżnobiały Orzeł, lecz raczej szary. Nie zdawano widocznie sobie sprawy, iż należało raczej nakład zniszczyć, niż w tej postaci godło Rzeczypospolitej zagranicy przedstawić.

W artykule „Polonia Economica" nakreślono w ogólnych zarysach życie gospodarcze Polski, zdobiąc ten artykuł niewyraźnem zdjęciem części wytwórni w Chorzowie...

Podczas gdy artykuły te, zasadnicze, zajmują po jednej stronie, artykułowi „La Reforma Agraria en Polonia" poświęcone aż dwie strony, ozdobione podobizną p. Konsula generalnego Z. Merdingera i p. W. Yarry, attache handlowego. Niema natomiast podobizn dwu bezsprzecznie dzielnych jednostek, pp. ministrów E. Kwiatkowskiego i G. Czechowicza.

Reformie agrarnej w Polsce poświęcono aż dwie strony, ale ani słówkiem nie wspomniano o rozbudowie Gdyni, naszego łącznika z Meksykiem, ani o Powszechnej Wystawie Krajowej w Poznaniu.

Poważną część strony zajmuje mapa gospodarcza Polski, zapomniano jednak o... drobiazgu, o wyjaśnieniach, co znaczą poszczególne znaki na tejże mapie.

Donato Guerra 25 Tel. Eric. 1-62-61

AGENCIA COMERCIAL
— DEL —
Consulado General de Polonia

IMPORTACION Y EXPORTACION

Exposición Permanente de Productos
Industriales de Polonia

¡¡VISITELA USTED!!

Carbón de piedra
Cemento.
Hierro y artefactos de hierro.
Máquinas Agrícolas e Industriales.
Blanco de Zinc.
Papel y artefactos de papel.
Textiles.
Productos Químicos.
Muebles torcidos.
Lúpulo.
Malta.
Fécula y Harina de papa.
Licores.
Etc.

Wśród oddzielnych ogłoszeń niezwykłe wrażenie wywiera ogłoszenie, którego odbitkę zamieszczamy, a które w tłomaczeniu polskiem brzmi:

Ajencja Handlowa
Generalnego Konsulatu Polski.

Wwóz i wywóz.

Stała wystawa wytworów przemysłowych Polski.

Węgiel kamienny, cement, żelazo i wyroby żelazne, maszyny rolnicze i przemysłowe, biel cynkowa, papier i artykuły z papieru, wyroby włókiennicze, wytwory chemiczne, meble gięte, chmiel, słód, mączka i płatki ziemniaczane, likiery i t. d."

Najsilniejsze wrażenie wywiera jedno słowo: „del", oznaczające dopełniacz.

Treść tego ogłoszenia dowodziłaby, iż w dziedzinie handlu zagranicznego osiągnęliśmy w pewnym zakresie bezsprzecznie rekord światowy.

W podstawy prawne tej nowej, niezwykłej placówki zagranicznej nie wchodzimy, podkreślamy jedynie niebezpieczeństwo grożące prestige'owi Rzeczypospolitej, przy niekorzystnych dostawach i w razie niewywiązania się eksporterów polskich z przyjętych na się zobowiązań.

Inicjatywę zorganizowania ajencji handlowej konsulatu w Meksyku uważać musimy za objaw wysoce skrajny, odźwierciedlający niebezpieczne i nieprzemyślane posunięcia w kraju.

Ponoć, pod naciskiem polskich kół gospodarczych, placówka ta ma być zniesiona.

Wśród pozostałych ogłoszeń znajdują się ogłoszenia: „Polminu" i „Chorzowa".

Niestety, nie możemy się zorjentować, co „Polmin" i „Chorzów" zamierza wywozić do Meksyku.

Wydawnictwo „Boletin Financiero y Minero de Mexico" dowodzi, iż czas już, by wszelkie wydawnictwa propagandowe oficjalne wydawane były za zgodą P. Instytutu Wywozowego, w współpracy ze świetnie prowadzonem czasopismem „The Polish Ecomist".

Trzeba raz już wreszcie ująć właściwie zagadnienia eksportowe, w których niejednokrotnie nie wychodzimy z zakresu przedszkola.

Współzawodnictwu zagranicy, bogatej w stuletnie doświadczenia i stosunki, winniśmy, my młodzi w tej dziedzinie, przeciwstawić poza dobrocią wytworów i poziomem cen, zespół najzdolniejszych jednostek, zgrupowanych dokoła P. Instytutu Wywozowego, zasobnego w środki finansowe, stanowiącego pewne odbicie słynnego „Bureau of Foreign and Domestic Commerce" w Waszyngtonie.

Gdy przerzucamy kartki tygodniowego przeglądu handlu zagranicznego „Commerce Reports", opartego na współpracy drogą pisemną, kablową i radjową całego szeregu attache handlowych i czterystu pięćdziesięciu siedmiu konsulów we wszystkich częściach świata, poważnego źródła wiadomości dla rzutkich i przedsiębiorczych Yankesów, rekordsmanów w zdrowych zasadach wywozowych, odczuwamy siłę, zapewniającą im stałe postępy w gospodarczym podboju świata.

Czas do pracy owocnej. **Ted.**

CZY OŻYWIONY SEZON BUDOWLANY MA BYĆ TYLKO MARZENIEM

W przededniu wiosennego sezonu budowlanego, któryby ożywił kilkanaście gałęzi przemysłowych, z zadumą spoglądamy w puste nasze kieszenie.

Radzimy...

Tymczasem w kasach instytucji ubezpieczeń społecznych, pod których brzemieniem ugina się nasz przemysł i handel, gromadzą się setki miljonów, odeń pochodzące.

Projektowaną pożyczkę budowlaną, na sumę dwukrotną, lub trzykrotną objąć winny instytucje ubezpieczeń społecznych, otrzymując wzamian obligacje o charakterze pupilarnym.

W wypadku potrzeby natychmiastowej znaczniejszych środków finansowych mogłyby one korzystać z zastawu w Banku Polskim.

W marcu b. r. Sejm czeski uchwalając fundusz na elektryfikację kraju w wysokości siedmiuset miljonów K. cz., uchwalił zaciągnąć nań 5—6% pożyczkę w czeskich instytucjach ubezpieczeń społecznych, a w części w instytucjach finansowych, dając im obligacje pupilarne. Kredyt na inwestycje elektryfikacyjne ma być oprocentowany w wysokości... 4%. Różnica oprocentowania obciąży budżet państwowy.

My mamy Bank Gospodarstwa Krajowego.

Ted.

CHMURY NAD PRZEMYSŁEM CUKROWNICZYM

Pewien, dość silny niepokój budziły wieści, napływające z Kuby o rekordowej produkcji cukru w bieżącej kampanji cukrowej.

Wiadomości te potwierdziły zestawienia poważnej firmy Joaqin Guma et Leandro Mejer w Hawanie, według których cukrownie kubańskie wyprodukowały w tegorocznej kampanji 5.218.428 ton cukru, o 1.200.000 t więcej, niż w kampanji poprzedniej.

Produkcji 5.200.000 t nie dosięgały cukrownie kubańskie od r. 1924/5, w którym to roku produkcja ich również wzrosła o przeszło miljon ton, wywołując silną zniżkę na rynkach cukru.

Wiadomości z Hawany już ponownie wywołały zniżkę cen cukru, którą polski przemysł cukrowniczy dotkliwie odczuje. (AEF).

PRZEMYSŁ JEDWABIU SZTUCZNEGO

W niezwykle szybkiem tempie rozwija się światowa wytwórczość jedwabiu sztucznego, jakościowo i ilościowo, dochodząc w chwili bieżącej do 140 tysięcy ton rocznie.

Wybitny wpływ na rozwój wytwórczości wywiera owocna praca całej armji chemików i fizyków, pracujących w różnych częściach świata, dzięki której włókno to przewyższa już dziś jedwab naturalny delikatnością i wytrzymałością.

Wśród przeprowadzanych stale użytecznych zmian w wytwórczości jedwabiu sztucznego, najpoważniejsze znaczenie miało w ciągu ostatnich lat pięciu wprowadzenie przędzy wiskozowej, o włóknach delikatniejszych i przędzy całkowicie wykończonej. Przez wieloletnie badania i przeprowadzane próby wzmożono wytrzymałość i do pewnego stopnia elastyczność włókna.

Nie bez wpływu na rozwój wytwórczości, poza stałymi postępami w jakości, pozostaje i jednostajność przędzy. Poszczególne nowsze wytwórnie wiskozowe są w stanie wytwarzać 85% jakości „a" przędzy, a stosunek ten w wytwórniach acetatowych jest jeszcze wyższy. Warunki te prowadzą do standaryzacji, wzmagając wzamian popyt.

Przewaga jedwabiu sztucznego nad jedwabiem naturalnym, w delikatności i wytrzymałości włókna, skłoniła przemysł jedwabiu sztucznego do wynalezienia nowego określenia rodzajowego jego wytwórczości. Zdawano sobie dobrze sprawę, iż słowo „sztuczny" wyciskało piętno na miłym tym nowym wytworze włókienniczym, prowadząc niejednokrotnie do błędnego określenia wartości i do nieporozumień.

Inicjatywa zmiany określenia powstała w U. S. A. i tam też przed kilkoma laty wprowadzono w przemyśle, szkołach i prasie w miejsce określenia „artificial silk" słowo nowe „rayon", pochodne od „ray"—promień.

W chwili bieżącej nowe to określenie wprowadza u siebie przemysł angielski, przemysły natomiast innych krajów, odnosząc się z uznaniem do tej zmiany, starają się o przyswojenie tego miana, względnie o wynalezienie fonetycznie podobnego określenia.

W Polsce przemysł jedwabiu sztucznego rozwija się również poważnie, walcząc z zagranicznem współzawodnictwem, w kraju i zagranicą, dążąc do utrzymania wytwórczości na poziomie stałym, co wobec niezwykłej chwiejności popytu na rynku polskim nie jest sprawą łatwą.

W chwili bieżącej pierwsze miejsce zajmuje wytwórnia sztucznego jedwabiu w Tomaszowie Mazowieckim. W ostatnich dwu latach rozbudowano ją bardzo znacznie tak, by stopniowo zwiększyć jej wytwórczość dzienną z trzech tysięcy kg na dziesięć tysięcy kg, przerzucając się głównie na wytwórczość systemem wiskozowym.

Wytwórnia w Myszkowie, pracująca tylko systemem wiskozowym, wytwarza dziennie zaledwie 800 kilogramów.

W tych dniach uruchomiono nową wytwórnię sztucznego jedwabiu w Chodakowie.

Wytwórczość roczna wytwórni sztucznego jedwabiu w Polsce wzrasta niezwykle szybko. W r. 1925 wynosiła ona już 627 tysięcy kg, a więc jedenaście razy więcej, niż w r. 1921; w r. 1926 wzrosła do 800 tys. kg, a w r. 1927 do 1.500.000 kg, dochodząc w roku 1928 do 3.600.000 kg, dając pracę przeszło 7.000 robotników.

W uposażeniu technicznem nie ustępują wytwórnie polskie zagranicznym, rzucając nawet na rynki zagraniczne wytwory swe niezrównane w jakości, a cieszące się pierwszorzędnem uznaniem.

Poważny wzrost wwozu sztucznego jedwabiu do Polski, dochodzącego do 450.000 kg w pierwszych sześciu miesiącach ub. roku przypisać należy udzielaniu przez zagranicę długoterminowych kredytów, często bardzo nieoględnie, lub pod presją przejściowych stosunków na rynkach zagranicznych, na których pojawiają się wytwory słabych finansowo wytwórni, zmuszonych niejednokrotnie do zbytu wytworów poniżej własnych kosztów wytwórczości.

Nie ulega wątpliwości, iż w poważnej tej części wwiezionego z zagranicy jedwabiu sztucznego znajdują się znaczne ilości jedwabiu podrzędnej wartości, który, wobec standaryzacji i owładnięcia rynkiem przez pierwszorzędną wytwórczość najpoważniejszych wytwórni, starano się zbyć udzielaniem długoterminowych kredytów.

Wywóz polskiego sztucznego jedwabiu dosięga zaledwie dwustu kilkudziesięciu tysięcy kg rocznie, obejmując prawie wyłącznie pierwszorzędny jedwab nitrocellulozowy. Wybitna jakość jedwabiu polskiego umożliwiła przemysłowi polskiemu stały zbyt na rynkach zamorskich, w U. S. A., w Chinach i Japonji.

Przeprowadzana w dalszym ciągu organizacja całej sieci placówek handlowych zagranicą, wobec niezwykłej chwiejności rynku polskiego, ułatwi dążenie do utrzymania wytwórczości na stałym poziomie.

Znaczenie przemysłu jedwabiu sztucznego dla kraju wzmaga fakt, iż wszystkie prawie surowce, niezbędne do wytwórczości, czerpie z kraju, a dzięki jakości swych wytworów może i winien odgrywać poważną rolę w naszym bilansie handlu zagranicznego, trzeba mu jednak ułatwić współzawodnictwo.

Ted.

W ZWIERCIADLE Mr. CHARLES DEWEY'A

W sprawozdaniu za czwarte ćwierćrocze ub. r. Mr. Charles Dewey omawia szerzej stan kredytu krótkoterminowego w Polsce.

„Podczas roku 1928 suma udzielonego kredytu krótkoterminowego wzrastała szybko, jak wskazuje poniższe zestawienie, które obejmuje wszystkie główne instytucje kredytu krótkoterminowego w Polsce.

	W miljonach złotych			
	31.XII 1927	31.III 1928	30.VI 1928	30.IX 1928
Dyskonto (bez redyskonta)	989,1	1.141,9	1.288,6	1.431,1
Otwarty kredyt	793,8	854,4	918,2	972,4
Pożyczki terminowe	166,5	192,0	240,1	288,4
Razem	1.949,4	2.188,3	2.446,9	2.691,9

Pożyczki terminowe dotyczą przeważnie kredytów zastawowych, zabezpieczonych listami przewozowymi, warrantami, papierami wartościowymi i t. p W związku z okolicznością, że w Polsce istnieje mała liczba listów przewozowych i warrantów, któreby się nadawały do tych operacyj, przeto ogólna ich ilość jest nadal drobna. Rachunki otwartego kredytu zawierają przeważnie pożyczki, udzielone przez banki większym, godnym zaufania firmom. Ten rodzaj kredytów rozwijał się stosunkowo wolniej podczas ostatniego roku.

Zasadniczą i najszybciej rozwijającą się formą udzielania kredytu jest dyskonto weksli. Materjał dyskontowy składa się przeważnie z weksli towarowych, wystawianych zwyczajnie przez kupców, dla sfinansowania obrotu towarowego i weksli handlowych, wypuszczonych przez przemysłowców i rolników, dla uzyskania kapitału obrotowego, bez równoczesnej tranzakcji kupna-sprzedaży.

Statystyka portfelu wekslowego, prowadzona przez Bank Polski, w końcu każdego roku informuje co do stosunku, w jakim poszczególne rodzaje weksli pozostają w biegu. Dane z końca 1928 r. przedstawiają się następująco:

weksle kupców	38.4%
weksle rolników	31.0%
weksle górnictwa i przemysłu	24.4%
pozostałe	6.2%

Charakterystycznem znamieniem położenia rynku pieniężno-kredytowego w ostatnim kwartale ub. roku było wzmożenie się obiegu weksli długoterminowych. Tendencja ta ujawniła się najpierw w dziale przemysłu włókienniczego i stopniowo przeniosła się do innych dziedzin. Podczas ostatniego kwartału ubiegłego roku, gdy się dało zauważyć, że zapasy kapitału obrotowego kurczą się coraz bardziej, przemysłowcy, wspomagani przez Bank Polski i Ministra Skarbu, rozpoczęli akcję przeciwdziałającą nadmiernie długim terminom weksli. Banki prywatne niechętnie dyskontowały weksle z terminem ponad 3 miesiące i unikały skupu weksli z terminem ponad 5 miesięcy od daty wystawienia do chwili płatności. Tak wielkie bowiem było zapotrzebowanie gotówki na jesieni, że nawet i tego rodzaju weksle były zbyt groźne dla płynności banków.

Poniższa tabela wykazuje wzrost wkładów we wszystkich instytucjach kredytowych podczas pierwszych dziewięciu miesięcy 1928 r.:

Rodzaj wkładów	w miljonach złotych			
	31.XII 1927	31.III 1928	30.VI 1928	30.IX 1928
Wkłady bezterminowe	1.023,7	1.139,1	1.194,0	1.127,5
Wkłady terminowe	408,0	422,8	572,0	574,0
Wkłady oszczędnościowe	473,6	598,8	674,7	748,6
Razem	1.905,3	2.160,7	2.440,7	2.450,1

Porównanie tej tablicy z poprzednią, która obejmuje rozwój kredytu krótkoterminowego w tym samym czasie, wykazuje, że dynamika rozwoju kredytu krótkoterminowego była szybszą od wzrostu wkładów. Podczas, gdy całkowita ilość krótkoterminowego kredytu wzrosła o 742,5 milj. zł. w ciągu dziewięciu miesięcy, wziętych w tym względzie pod uwagę — wkłady w bankach i innych instytucjach kredytowych powiększyły się tylko o 544,8 milj. złotych. Ta rozbieżność tempa wzrostu jest w rzeczywistości większa, gdyż tablica zawierająca cyfry, dotyczące rozwoju kredytu krótkoterminowego, nie obejmuje komunalnych kas oszczędności i spółdzielni kredytowych, podczas gdy tablica wykazująca wzrost wkładów obejmuje wkłady również i w tych instytucjach. Powstawanie nowego kapitału obrotowego, gromadzonego przez krajowe instytucje szczędnościowe, nie dotrzymuje kroku wzrostowi produkcji i obrotu i nie jest w możności zaspokoić zapotrzebowania rynku pieniężnego.

Szybszy rozwój kredytów od wkładów był ułatwiony przez wielki wzrost krótkoterminowych kredytów zagranicznych. Głównemi formami dopływu tych kredytów były kredyty towarowe, udzielane importerom, pożyczki prywatne i pożyczki, otrzymane przez banki polskie.

Nie da się cyfrowo ustalić dokładnej sumy kredytów towarowych, udzielonych w pewnym określonym czasie, lecz wiadomo, że jest ona wielką. Znaczna część przywozu odbywa się na kredyt, ze stosunkowo łatwemi terminami płatności. Tego rodzaju pożyczki stanowią najbardziej konkurencyjny środek, stosowany przez przemysłowców tych krajów, w których stopa procentowa jest niższa, niż w Polsce.

Kredyty gotówkowe, udzielane firmom i osobom prywatnym, odgrywają również wielką rolę w dopływie kredytów zagranicznych. Największa suma przypada na spółki akcyjne; wynosiła bowiem w końcu 1927 r. około 560 milj. złotych. Przypuszczalnie pozycja ta wzrosła od tego czasu dość wydatnie.

Następujące cyfry wykazują zadłużenie netto banków polskich zagranicą:

	w miljonach złotych
31 grudnia 1927 r.	258,2
31 marzec 1928 r.	168,4
30 czerwiec „	264,6
30 wrzesień „	288,3

Pomimo, że wzrastające kredyty krótkoterminowe umożliwiły ekspansję kredytową, która w innym wypadku nie mogłaby mieć miejsca w takim rozmiarze — niemniej jednak nie przyczyniły się one do pozytywnego złagodzenia ciasnoty rynku pieniężnego. Zapotrzebowanie kredytu krótkoterminowego powiększało się w miarę rozwoju ekonomicznego kraju, jak również z powodu dążności, wywołanej przez wielkie zapotrzebowanie kredytu długoterminowego, do skierowywania środków krótkoterminowych na pole kredytu długoterminowego. W związku z tem wydaje się interesujące porównanie wszel-

kiego rodzaju kredytów w/g stanu z końca czerwca 1928 r. z cyframi przedwojennemi:

Rodzaj kredytu	Stan kredytów na ziemiach polskich przed wojną: w miljonach złotych	na głowę mieszkańca w złotych
Ogółem	12.721,8	443
Kredyt krótkoterminowy	4.846,1	170
Instytucje biletowe	675,3	24
Banki	1.608,7	57
Kasy oszczędności i spółdzielnie kredytowe	2.562,1	89
Pożyczki hipoteczne kas oszczędności	1.223,4	42
Długoterminowy kredyt emisyjny	6.652,3	231

Rodzaj kredytu	Stan kredytów w Polsce z końcem czerwca 1928 r.: w miljonach złotych	na głowę mieszkańca w złotych
Ogółem	4.900,4	162
Kredyt krótkoterminowy	2.930,5	97
Bank Polski	640,8	21
Banki państwowe i prywatne	1.782,7	59
Spółdzielnie kredytowe i kasy oszczędności	507,0	17
Długoterminowe pożyczki gotówkowe banków państwowych	582,4	19
Długoterminowy kredyt emisyjny	1.387,5	46

Rozbieżność między ilością kredytów poszczególnego rodzaju przed wojną i w połowie ubiegłego roku występuje przy wszystkich kategorjach, ale w szczególności silnie uwydatnia się ta różnica w stosunku do pożyczek długoterminowych. Przeważna część kredytu długoterminowego, udzielanego przed wojną, szła na potrzeby rolnictwa i na tem właśnie polu daje się odczuwać obecnie największe zapotrzebowanie. Związek między długo- i krótkoterminowemi kredytami jest bardzo ścisły i można przypuszczać, że kredyt krótkoterminowy będzie tak długo niedostateczny i kosztowny, jak długo istnieć będzie silne zapotrzebowanie kredytu długoterminowego.

Poniższa tablica wykazuje podstawowe źródła kredytu krótkoterminowego w Polsce i ich rozwój podczas pierwszych trzech kwartałów tego roku:

w miljonach złotych	31.XII 1927	31.III 1928	30.VI 1928	30.IX 1928
Banki akcyjne (bez redyskonta)	924,2	1.038,7	1.138,7	1.243,8
Banki państwowe:				
Bank Gospodarstwa Krajow.	236,0	274,1	276,0	283,0
Państwowy Bank Rolny	213,1	248,2	301,1	329,2
Bank Polski	497,7	544,5	640,8	743,9
Inne	78,4	82,8	90,3	92,0
Razem	1.949,4	2.188,3	2.446,9	2.691,9

Bankowość prywatna wzmocniła się znacznie w ubiegłym roku i odzyskała do pewnego stopnia należną jej rolę w życiu gospodarczem. Wzrastające wkłady pozwoliły jej tak dalece rozszerzyć swą działalność kredytową, że była ona prawie w możności dotrzymać kroku zapotrzebowaniu kredytowemu. Rozwój działalności kredytowej banków w ciągu ubiegłego roku wykazuje poniższa tablica:

Kredyty krótkoterminowe banków akcyjnych (63 banki i 5 dom. bank.):

w miljonach złotych	Dyskonto	Rachunki bieżące	Pożyczki terminowe	Ogółem
30 wrzesień 1927 r.	513,3	536,6	31,7	1.081,6
31 grudzień 1928 r.	613,5	613,3	27,5	1.254,3
31 marzec „	746,8	655,2	21,5	1.423,5
30 czerwiec „	853,8	694,0	24,6	1.572,4
30 wrzesień „	930,8	734,7	28,4	1.693,9

Jedną z korzystnych cech jest najsilniejsze tempo wzrostu pozycji „dyskonto". Dyskonto jest pozycją o wiele bardziej płynną, aniżeli otwarte kredyty i stosunkowo silniejszy wzrost pierwszego rodzaju operacyj jest wyrazem stałej poprawy stosunków w bankowości prywatnej. Również i stosunek dyskonta do redyskonta w Banku Polskim uległ wydatnie obniżeniu. Podczas gdy w poprzednich latach stosunek ten wynosił ponad 50%, to np. 30 września 1928 r. wyrażał się cyfrą 37%. Ten korzystny objaw jest wyrazem wzrastającej siły bankowości prywatnej, która równocześnie ze wzrostem swych kapitałów obrotowych stała się bardziej niezależna od centralnego banku biletowego.

Bank Gospodarstwa Krajowego i Państwowy Bank Rolny zostały zorganizowane przez Państwo dla odbudowy ekonomicznej kraju i łagodzenia kryzysu kredytowego, wynikłego wskutek inflacji pieniężnej.

Bank Gospodarstwa Krajowego jest organem, za pośrednictwem którego Rząd wykonywa swą politykę ogólnokredytową i przeprowadza szereg posunięć w dziedzinie gospodarczej. Bank ten obejmuje swym zakresem działania wszelkie rodzaje operacyj kredytowych. Oprócz tych zadań ogólnych Bank ma zaspakajać potrzeby kredytowe organizacyj państwowych, półpaństwowych, samorządowych oraz placówek o szczególnem znaczeniu dla gospodarki państwowej. Pod względem formy udzielonych pożyczek jest on przedewszystkiem instytucją kredytu długoterminowego, udzielając go w formie listów zastawnych i innych obligacyj. Operacje krótkoterminowe są pobocznym działem jego czynności kredytowych; 31 października 1928 r. stanowiły one tylko 24% wszystkich kredytów.

Poniższa tablica przedstawia rozwój krótkoterminowych operacyj Banku Gospodarstwa Krajowego podczas pierwszych dziewięciu miesięcy 1928 r.:

w miljonach złotych	1.I 1928	31.III 1928	30.VI 1928	30.IX 1928
Kredyty społeczne	43,2	48,9	59,4	85,5
Kredyty rolnicze	56,5	64,2	80,7	91,9
Kredyty handlowe	131,9	154,2	152,7	154,8
Ogółem (wraz z redyskontem)	231,6	267,3	292,8	332,2

Podczas ubiegłego roku Bank zwracał większą uwagę na kredyty społeczne, składające się z pożyczek udzielanych przedsiębiorstwom państwowym, kasom oszczędności i spółdzielniom kredytowym, samorządom i t. p. Pierwszego stycznia 1928 r. kredyty te stanowiły 18,7%, a 30 września 1928 r.— 25,7% wszystkich kredytów krótkoterminowych. Kredyty rolnicze, składające się z pożyczek udzielonych większej ziemskiej własności, były 30 września 1928 r. mniej więcej na tym samym poziomie, jak 1 stycznia 1928 r. Ponadto kredyty te mają charakter sezonowy; ilość ich zmniejszyła się od 30 listopada 1928 r. do 69,6 milj. złotych. Kredyty handlowe rozszerzone zostały nieznacznie w ciągu 9 miesięcy, natomiast stosunek procentowy zmniejszył się z 56,9% w styczniu 1928 r. do 46,6% we wrześniu 1928 r.

Bank Gospodarstwa Krajowego jest właściwie powołany do spełnienia tego rodzaju zadań, które ze względu na ich specjalny charakter nie mogą być wykonywane przez instytucje kredytowe. Bezpośrednio po okresie inflacyjnym banki prywatne nie były w stanie zaspokoić w dostatecznych rozmiarach zapotrzebowania kredytu krótkoterminowego kraju i w związku z tym faktem oraz koniecznością zaspokojenia najbardziej naglących potrzeb—Bank Gospodarstwa Krajowego zaczął współpracować bezpośrednio z firmami handlowo-przemysłowemi. Wyraźnym zamiarem Banku jest wycofanie się z tych operacyj, skoro tylko prywatne instytucje bankowe będą w stanie zaspokoić zapotrzebowanie przemysłu i handlu.

W przeciwstawieniu do Banku Gospodarstwa Krajowego, który obejmuje swym zakresem działania wszelkie operacje bankowe — Państwowy Bank Rolny, jak wynika z jego nazwy, ogranicza się do udzielania kredytu rolniczego. Powołany on jest do spełniania dwóch zasadniczych zadań: 1) finansowania akcji państwowej w zakresie reformy ustroju rolnego, 2) udzielania pomocy kredytowej rolnictwu. Państwowy Bank Rolny jest uprawniony do udzielania kredytów długoterminowych w formie listów zastawnych, lecz do chwili obecnej jego działalność koncentruje się głównie na polu kredytu krótkoterminowego.

Charakterystyczną cechą Państwowego Banku Rolnego jest okoliczność, że pracuje wyłącznie ze średnimi i drobnymi rolnikami, albo też z ich organizacjami. Drobni rolnicy nigdy nie mieli odpowiednich udogodnień kredytowych, dlatego Państwowy Bank Rolny spełnia tutaj bardzo pożyteczną rolę. Ze względu na bardzo silne zapotrzebowanie kredytu ze strony bardziej rentujących się źródeł, banki niechętnie udzielają drobnych pożyczek, jakie są potrzebne wieśniakom. Państwowy Bank Rolny, dla którego głównym motywem nie jest wzgląd zyskowności, jest w stanie dostarczać tego rodzaju pożyczek według stopy nie przekraczającej o 1 — 2% stopy dyskontowej Banku Polskiego.

W uzupełnieniu swych własnych środków Bank zarządza funduszami niektórych ministerstw. Z 329,2 milj. złotych krótkoterminowego kredytu, udzielonego przez Państwowy Bank Rolny 30 września 1928 r. — 44% stanowią pożyczki z funduszów Ministerstw: Reform Rolnych, Rolnictwa, Robót Publicznych i Skarbu. Fundusze te są przeznaczone na specjalne cele i udzielane są zazwyczaj po bardzo niskiej stopie procentowej.

Bank Polski dostarcza około ¼ ogółu krótkoterminowych kredytów bankowych w Polsce. Jego działalność na tem polu w roku 1928 wykazuje poniższe zestawienie:

w miljonach złotych	Grudz. 1927	Marzec 1928	Lipiec 1928	Wrzes. 1928	Grud 1928
Portfel wekslowy:					
redyskonto dla banków i dla innych instytucyj kredytow.	195,3	245,9	272,2	283,7	302,0
redyskonto dla b-ków państw.	15,7	5,2	47,5	78,1	32,5
dyskonto bezpośrednie	245,0	244,7	261,8	298,2	306,2
Ogółem	456,0	495,8	581,5	660,0	640,7
Pożyczki zastawowe:					
terminowe	29,8	40,8	44,2	61,5	63,1
otwarty kredyt	11,1	7,9	15,1	22,4	28,1
Ogółem	40,9	48,7	59,3	83,9	91,2
Ogółem kredyty krótkoterm.	496,9	544,5	640,8	743,9	731,9

Dyskontowe i redyskontowe ułatwienia kredytowe Banku Polskiego są prowadzone systemem kontyngentowania w ten sposób, że instytucjom kredytowym i klientom prywatnym wyznaczona jest maksymalna granica, do której mogą dyskontować weksle, nadające się do tego celu, zgodnie ze statutem Banku Polskiego. Normalnem następstwem tego jest okoliczność, że kontyngenty nie są w całości wykorzystywane, wskutek czego pozostaje znaczna suma kredytu rezerwowego, która zapewnia temu systemowi odpowiednią elastyczność. Drogą doboru materjału wekslowego, pod względem jakości, zabezpieczenia i celu, Bank może, zależnie od układu stosunków, rozszerzać i ścieśniać swe kredyty i w ten sposób wykonywać w pewnym zakresie kontrolę nad rozwojem kredytowym banków, innych instytucyj kredytowych oraz kredytu wogóle.

Poniższa tablica wykazuje sumy kredytu przyznanego i wykorzystanego w/g stanu w dniu 31 grudnia 1927 i 1928 roku:

w miljonach złotych	31 grudzień 1927: kontyngent przyznany	31 grudzień 1927: kredyt wykorzyst.	31 grudzień 1928: kontyngent przyznany	31 grudzień 1928: kredyt wykorzyst.
Banki państwowe	80,0	15,7	121,0	32,5
Banki prywatne i inst. kredyt.	231,0	195,3	314,6	302,0
Przeds. przemysłowe i handlowe	338,9	245,0	439,0	306,2
Ogółem	650,0	456,0	874,6	640,7

Wzrost kredytu dyskontowego, udzielonego w końcu 1928 r., w porównaniu z końcem 1927 r., jest w części spowodowany zwiększoną ilością klientów Banku, a głównie wzrostem dawnych kontyngentów. Zwyżka kredytów redyskontowych prawie w całości spowodowana jest większemi kontyngentami. Jakkolwiek suma wykorzystanego kredytu dyskontowego wykazuje różne sezonowe wahania, widać jednak z powyższej tablicy, że stosunek kredytów wykorzystanych do przyznanych nie uległ pomiędzy 31 grudnia 1927 a 31 grudnia 1928 roku większym zmianom.

W uzupełnieniu czynności dyskontowych, Bank udziela kredytu krótkoterminowego w postaci pożyczek zastawowych. Przeważna ich część udzielana jest na przeciąg 3 miesięcy i zabezpieczona ściśle oznaczonemi papierami wartościowemi. Mały ułamek tych czynności stanowi otwarty kredyt dla banków. Pożyczki zastawowe wykazały w ciągu roku wydatny wzrost, zarówno bezwzględny, jak i w stosunku do dyskonta, nie dosięgły jednak 20% portfelu dyskontowego, co stanowi prawne maximum, przewidziane statutem Banku.

Ogólna ilość kredytów krótkoterminowych, udzielonych przez Bank Polski w formie dyskonta weksli i pożyczek zastawowych, wzrastała stale przez pierwsze dziewięć miesięcy. Podczas ostatniego kwartału rozwój kredytów został powstrzymany i odtąd wysokość ich pozostała prawie niezmieniona. Tą zmiana polityki, po raz pierwszy zastosowana w październiku, nastąpiła głównie pod wpływem trwającej bierności bilansu handlowego, zmniejszania się zapasu złota i dewiz i rozszerzania się obiegu weksli długoterminowych w Polsce. Obecna wysokość kredytów nie ulega widocznemu zmniejszeniu, lecz psychologicznem wynikiem tego posunięcia było ostrzeżenie czynników gospodarczych przed nadmierną ekspansją. W następstwie wszystkie trzy wyżej wspomniane objawy zmieniły się na lepsze. Zapasy złota i dewiz Banku Polskiego wzrastały w ciągu października, listopada i grudnia.

Uzdrowienie stosunków w dziedzinie krótkoterminowego kredytu w Polsce może nastąpić tylko na podłożu praktycznem. Jak już wspomniano w innych częściach tego raportu, bardzo wielkie kapitały zostały zniszczone w Polsce podczas wojny a nieuregulowane stosunki finansowe, jakie trwały następnie przez kilka lat, wydatnie zmniejszyły zapasy kapitału obrotowego, oszczędnościowego i inwestycyjnego. Obecnie, jakkolwiek stałość waluty jest ugruntowana, winna być skierowana troskliwa uwaga na jak najlepsze zużycie pozostałego kapitału płynnego. Krajowe wkłady bankowe i oszczędnościowe wzrastają w tempie całkowicie zadowalającem, lecz postęp ten został wyprzedzony przez rozwój przemysłowy. W obecnym momencie wydaje się, że zapas płynnego kapitału krajowego został ponad właściwą miarę zużyty na inwestycje przemysłowe, pozostawiając zbyt małą ilość na potrzeby obrotowe. Sytuacja obecna nie zaszła tak daleko, iżby mogła być niebezpieczna i może być częściowo opanowana przez instytucje kredytowe, publiczne i prywatne, niemniej jednak następstwem tego jest drożyzna krótkoterminowego kredytu, zmniejszone dochody, wzrost cen i pozostawienie kraju jako całości otworem dla obcego współzawodnictwa.

Nigdy nie będzie zbyteczne oddziaływanie na przemysłowców i tych wszystkich, którzy kierują wszelkiego rodzaju przedsiębiorstwami, aby z większą uwagą zastanawiali się nad każdym wydatkiem, który pomniejsza ich kapitał obrotowy. Nowa maszyna będzie często wytwarzała towary taniej, niż stara, lecz jeżeli kapitału na zakup surowca, który ma być przerobiony tą maszyną, musi się pożyczać na wygórowane odsetki, korzyść osiągnięta z nowej maszyny zostanie stracona; w tym wypadku może lepiej będzie posługiwać się przez pewien czas starą maszyną i pozostawić sumę przeznaczoną na nową maszynę jako kapitał obrotowy przedsiębiorstwa. Jeżeli przemysł przestanie wysilać się w kierunku rozwoju na zbyt szeroką skalę, a wzamian za to będzie starał się odzyskać swoje zapasy kapitału obrotowego, to będzie to miało wielki wpływ na obniżenie odsetek kredytu krótkoterminowego, a tem samem przemysł stworzy dla siebie równocześnie możliwość lepszego współzawodnictwa z zagranicą".

ULEN & COMPANY
W WARSZAWIE

Przed wojną miasta polskie, położone na ziemiach b. zaboru rosyjskiego, nie znajdowały żadnego oparcia we władzach ówczesnych; to też w miastach tych brak było najbardziej podstawowych urządzeń, jak: wodociągi i kanalizacja, bądź też urządzenia istniejące były w stanie więcej niż prymitywnym. Obciążenie podatkami podówczas było wprawdzie bardzo wysokie, lecz niestety niewielka tylko część wpływów z tego źródła obracana była na cele użyteczności publicznej. W rezultacie większość gmin miejskich w b. zaborze rosyjskim w chwili odzyskania niepodległości pod względem urządzeń sanitarnych odbiegała znacznie od przeciętnego poziomu, jaki oddawna przekroczyły wszystkie większe miasta w Europie Zachodniej. Z chwilą ukończenia wojny większość miast polskich podjęła wysiłek w celu wyrównania najbardziej ostrych braków — i to nawet w okresie największego natężenia kryzysu powojennego.

W celu naprawy warunków sanitarnych kraju, a zarazem w celu dostarczenia pracy licznym podówczas rzeszom bezrobotnych, państwo polskie zgłosiło gotowość przyjęcia otrzymanych propozycyj sfinansowania i przeprowadzenia budowy nowoczesnych urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych w największych miastach.

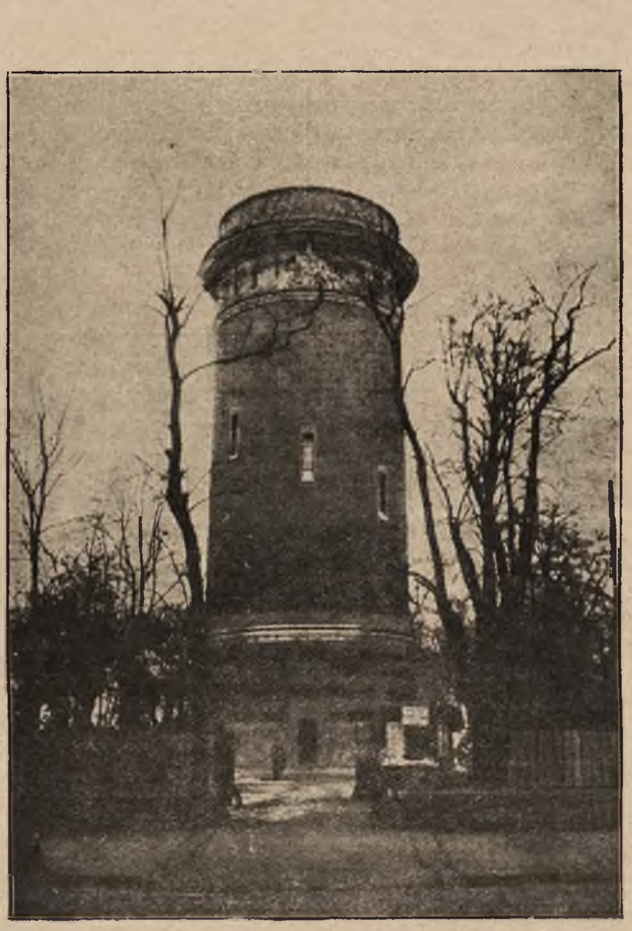
Stacja oczyszczania ścieków w Częstochowie.

W 1924 r. Ulen et Company z New Yorku zgłosiło za pośrednictwem Banku Gospodarstwa Krajowego gotowość udzielenia kredytu w kwocie $ 10.000.000 na zaprojektowanie i rozbudowę urządzeń sanitarnych w miastach polskich. Po gruntownem zbadaniu oferty firmy Ulen et Co., następujące miasta: Lublin, Częstochowa, Radom i Piotrków, wyraziły chęć jej wykorzystania; wślad za tem, w końcu 1924 r. i początku 1925 r., nastąpiło podpisanie umów.

Pierwsza grupa inżynierów firmy Ulen et Co. przybyła do Polski w marcu 1925 r. i rozpoczęła niezbędne studja dla opracowania planów i kosztorysów budowy systemów wodociągowych i kanalizacyjnych, wzorowanych na najbardziej nowoczesnych urządzeniach tego typu, a także hal targowych w Lublinie i Piotrkowie oraz rzeźni w Radomiu i Lublinie. Z chwilą opracowania planu, obejmującego wszystkie etapy realizacji zamierzeń, złożono go do aprobaty kompetentnym władzom miejskim oraz Ministerstwu Robót Publicznych.

Do właściwych prac budowlanych przystąpiono w Radomiu w czerwcu 1925 r. i niewiele później w Piotrkowie, Częstochowie i Lublinie, tak, że w końcu tego roku praca nad rozbudową posuwała się pełnym biegiem. Jak intensywnie prowadzona była praca przez firmę Ulen et Co. wskazuje najlepiej fakt, że całokształt pracy, jak obecnie można się spodziewać, będzie ukończony przynajmniej o rok wcześniej, niż to przewidywał kontrakt.

Personel administracyjny i techniczny firmy Ulen et Co. w Polsce składa się z 270 osób, z których 250 było zaangażowanych w Polsce, a pozostali Amerykanie należą do stałego personelu firmy; zajmują oni stanowiska kierownicze, jako to: administratora generalnego, superintendenta, buchaltera naczelnego, inżyniera głównego i t. p. Równocześnie zgórą 6.000

Wieża ciśnień w Piotrkowie.

robotników jest zatrudnionych przy budowie; podkreślić należy, że stosunki pomiędzy Dyrekcją firmy a robotnikami są więcej niż poprawne. Firma stara się również, w zakresie możliwości, skompletować personel pracowniczy i robotniczy z pomiędzy obywateli kraju, w którym prowadzi prace; podobnie usiłuje wszystkie niezbędne dla budowy materjały nabywać w kraju — i to krajowej produkcji. Dane liczbowe wskazują, że do końca 1926 r. 96,4% wszystkich materjałów, użytych przy budowie, było pochodzenia polskiego. Pozostałe 3.6% składają się głównie z urządzeń rzeźni, pomp i innych maszyn, niewyrabianych w Polsce.

Przybliżony koszt inwestycyj miejskich, uskutecznionych przez firmę Ulen et Co., był początkowo określany na $ 10.000.000. W związku ze zniżką cen, jaka nastąpiła w rezultacie spadku złotego, oraz zastosowaniem amerykańskich metod pracy, według wszelkiego prawdopodobieństwa koszt rzeczywisty budowy stanowić będzie około 75% kosztorysu. Tak znaczną oszczędność zawdzięczać należy kierownictwu robót; zaoszczędzone sumy użyte będą na urządzenia dodatkowe, jako to: szkoły, baraki dla robotników, kanały burzowe, łaźnie, budynki administracyjne, gazownie, rozbudowę sieci elektrycznej, regulację rzek i t. p. projekty, realizacja których przyczyni się do podniesienia dochodów miejskich oraz do poprawy warunków bytu mieszkańców miast.

Urządzenia ukończone oraz będące w budowie w czterech miastach, które zaciągnęły pożyczkę w firmie Ulen et Co., wyszczególniamy poniżej:

LUBLIN (105.000 ludności):

Kanalizacja: długość linji 39.5 km.; baseny osadowe, zawierające: rezerwoar żwirowy, stację pomp, zbiornik Imhoffa, osadniki i t. p.

Wodociągi: długość linji 44.5 km.; płytkie studnie 50 m. głęb. dla zaopatrzenia w wodę; stacja pomp wysokiego i ni-

Eksportowa rzeźnia w Lublinie.

skiego ciśnienia; stacja filtrów o wydajności 3.600 m. sześć. na dobę.

Rzeźnia miejska o zdolności przeróbczej 100 szt. bydła rogatego, 450 szt. cieląt i 100 szt. świń dziennie; chłodnie; wytwórnia lodu o wydajności 500 kg. lodu na godzinę.

Stacja elektryczna, posiadająca 2 parowe turbogeneratory o sile 1.450 kW każdy.

RADOM (63.000 ludności):

Kanalizacja: długość linji 28.5 km.

Kanały burzowe: długość 2.8 km.

Wodociągi: długość linji 31 km., stacja pomp; zbiornik żelazo-betonowy o pojemności 2.324 m. sześć., płytkie studnie dla zaopatrzenia w wodę.

Rzeźnia miejska: zdolność przeróbcza: 80 szt. bydła rogatego, 220 szt. cieląt i 90 szt. świń dziennie; chłodnie i wytwórnia lodu o wydajności 300 kg. lodu na godzinę; targowisko bydła.

Gazownia miejska o wydajności 4.000 m. sześć. gazu dziennie; rurociągi gazowe długości 18 km.

Kanał rzeczny długości 2.3 km.: regulacja rzeki wynosi 3.0 km.

Hala targowa, baraki dla robotników, budynki administracyjne, szkoła, łaźnie, oranżerja i t. p.

CZĘSTOCHOWA (83.000 ludności):

Kanalizacja: długość linji 46 km.; baseny osadowe, zawierające: rezerwoar żwirowy, stację pomp, zbiornik Imhoffa, osadniki i t. p.

Kanały burzowe: długość 9.3 km.

Wodociągi: długość linji 62.5 km.; stacja pomp; zbiornik żelazo-betonowy o pojemności 4.036 m. sześć.; budynki administracyjne.

PIOTRKÓW (46.000 ludności):

Kanalizacja: długość linji 25.8 km.: baseny osadowe, składające się: z rezerwoaru żwirowego, stacji pomp, zbiornika Imhoffa i t. p.

Kanały burzowe: długość 3.9 km.

Wodociągi: długość linji 32.5 km.; żelazo-betonowy zbiornik o pojemności 1.054 m. sześć.; płytkie studnie o głęb. 50 m. dla zaopatrzenia w wodę.

Hala targowa: 169 stoisk; chłodnia i wytwórnia lodu o wytwórczości 300 kg. na godzinę. Otwarta hala targowa. Baraki dla robotników.

W roku 1926 druga pożyczka w kwocie $ 2.750.000 umożliwiła innym miastom budowę następujących urządzeń:

Dąbrowa Górn. — urządzenia wodociągowe i kanalizacyjne.

Kielce — urządzenia wodociągowe i kanalizacyjne.

Sosnowiec — urządzenia wodociągowe, kanalizacyjne i rzeźnia.

Ostrów — stacja elektryczna oraz rozbudowa sieci elektrycznej.

Otwock — dom zdrowia.

SLAVICA

ELEKTRYFIKACJA CZECHOSŁOWACJI

W niezwykle szybkiem tempie rozwija się elektryfikacja Czechosłowacji.

W okresie wstępnym, przed r. 1919, korzystało z elektryczności 1600 gmin, w następnym jednak okresie, dzięki ustawie o pomocy finansowej przy zakładaniu elektrowni i sieci, ilość zelektryfikowanych gmin wzrosła końcem 1928 r. do 5728.

Na posiedzeniu w dniu 12 b. m. uchwalił Sejm czeski przeznaczyć na dalszą elektryfikację kraju 175 miljonów K. cz. na okres pięcioletni. Po wykonaniu projektów zakreślonych na ten okres czasu pozostanie w Czechosłowacji zaledwie 7.000 gmin niezelektryfikowanych, jednak i te będą zelektryfikowane w dalszych dwu okresach pięcioletnich.

Niezależnie od powyższej uchwały przyjęto wniosek o utworzenie funduszu elektryfikacyjnego, w wysokości siedmiuset miljonów K. cz., na przeprowadzenie projektu sieci łącznikowych, o wysokiem napięciu, łączących wszystkie główne źródła energji elektrycznej w Czechosłowacji. Z funduszu tego przypadnie na Czechy 270, ziemie morawsko-śląskie 170, Słowację 230 i Ruś Podkarpacką 30 miljonów K. cz.

W pierwszym rzędzie połączone będą elektrownie w zagłębiu węglowem w północnozachodnich Czechach z elektrowniami zagłębia morawsko-ostrawskiego przewodami przez Pragę, Kolin, Pardubice i Przerów, łączącymi się również i ze źródłami wodnemi na środkowej Wełtawie i jej dorzeczu. Równocześnie połączone będą elektrownie w zagłębiu pilzneńskiem i falknowskiem z siłami wodnemi koło Stiechowic, przewodami od Karlowych Varu przez Pilzno, Przybram. Połączone będą również i elektrownie w południowych Czechach. (ATF).

GÓRNICTWO JUGOSŁAWJI

W górnictwie jugosłowiańskiem udział Państwa jest bardzo znaczny, głównie dzięki obowiązującemu swego czasu w Bośni prawu tureckiemu, mocą którego wszystkie pokłady minerałów należały nie do właściciela, lecz do Państwa.

W obecnej chwili Państwo eksploatuje czternaście kopalń węgla, jedną kopalnię soli, dwie kopalnie rudy żelaznej i jedną kopalnię manganu.

Produkcja kopalń państwowych wyniosła w r. 1927/8 — 14.271.444 q węgla, 3.921.538 q rudy żelaznej i 541.590 q soli.

Według danych budżetu Ministerstwa Lasów i Kopalń, produkcja kopalń w okresie budżetowym 1929/30 wyniesie ma: 15.100.000 q węgla, 4.250.000 q rudy żelaznej, 600.000 q soli i 25.000 q manganu.

W najbliższych dwu latach produkcja ta, dzięki przeprowadzonym pracom, winna zwiększyć się o 2 milj. q. Poważną przeszkodę w rozwoju produkcji stanowią w pierwszym rzędzie trudności komunikacyjne. Wszystkie kopalnie węgla w Bośni, z wyjątkiem jednej, są oddalone od linji kolejowych, a przewóz ich produkcji napotyka na poważne trudności.

Całkowita wartość produkcji kopalń państwowych wynosi trzysta miljonów dinarów. Po odliczeniu kosztów produkcji, w wysokości dwustu miljonów, dochód Państwa z kopalń własnych wyniesie sto miljonów dinarów.

Całą swą produkcję węgla zbywa Państwo na rynku wewnętrznym, kryjąc zapotrzebowania kolei i częściowo przemysłu, odgrywając ponadto rolę regulatora cen.

Rudę żelazną z okolicy Varesz zużywa się na miejscu, rudę żelazna z okręgu Ljubija w całości (3 milj. q.) wywozi się do Czechosłowacji, niema tam bowiem w okolicy wysokich pieców. Brak węgla odpowiedniego do produkcji koksu utrudnia powstanie poważnego przemysłu stalowego. Pełną eksploatację olbrzymich pokładów rudy w okręgu Ljubija odkłada się do okresu, gdy wiedza umożliwi produkcję żelaza bez użycia koksu. (AEF).

HANDEL ZAGRANICZNY JUGOSŁAWJI

W pierwszych jedenastu miesiącach 1928 r. wywieziono z Jugosławji 4.178.825 ton produktów, wartości 5.875.4 milj. dinarów; przywieziono do Jugosławji 1.425.302 t, wartości 7.286.8 milj. din.

W wywozie pierwsze miejsca zajmują (w milj. din.) drzewo — 1.091.7, jaja — 447.8, pszenica 406.2, nierogacizna — 278.8, miedź surowa — 261.5.

W przywozie najpoważniejsze pozycje stanowią (w milj. din.): tkaniny bawełniane — 745.2, maszyny i narzędzia — 453.—, przędza bawełniana — 445.2, tkaniny lniane 372.4, różne produkty z żelaza — 294.8, dostawy kolejowe — 275.3.

Do Polski wywieziono 14.923 t wartości 85.6 milj. din., przywieziono z Polski 124.790 t wartości 198.5 milj. din.

W handlu zagranicznym Jugosławji zajmuje Polska dziesiąte miejsce, w przywozie i wywozie. (AEF).

WARSZAWSKIE AKC. TOW. NA ZASTAW RUCHOMOŚCI

W okresie sprawozdawczym 1928 r., przy obrotach sięgających przeszło 28 miljonów złotych, zamknięto bilans roczny czystym zyskiem w wysokości 552.483 zł.

Po przeznaczeniu na kapitał zapasowy 28.483 zł., a na podatek dochodowy i specjalną rezerwę 274.000 zł., pozostało zł. 250.000, na wypłacenie 25% dywidendy.

W dywidendzie biorą udział akcje I — III emisji.

POŻYCZKI ZAGRANICZNE W STANACH ZJEDNOCZONYCH AMERYKI PÓŁNOCNEJ

W roku 1928 nominalna suma nowych pożyczek, zaciągniętych przez zagranicę w U. S. A. wyniosła 1.426 miljonów dolarów. Tytułem spłat napłynęło do U. S. A. 237 miljonów dolarów.

Finansowanie zagranicy odbywało się w poszczególnych kwartałach nierównomiernie. W kwartale pierwszym udzielono pożyczek na sumę 403.730.000 dol. w drugim na 643.273.000, w trzecim na 152.540.000 a w czwartym na 226.245.300 dol.

W sumie 226.245.300 dol. udział Europy wynosił 105.767.500, Kanady 57.827.800, Ameryki Łacińskiej 41.500.000, Dalekiego Wschodu 19.900.000, terytorjów i posiadłości 1.250.000 dol.

Kraje europejskie objęły 46% sumy pożyczek w kwartale czwartym, a to 105.800.000 dol., przyczem 80% udziału Europy przypada na towarzystwa, a 20% na obligacje państwowe, lub przez państwo gwarantowane.

Z poszczególnych państw europejskich najwięcej otrzymały Niemcy, a to 67.850 tys. dol.

Na specjalną uwagę zasługuje nierównomierność warunków pożyczek poszczególnych:

Belgja: Miasto Antwerpja, 10 milj. — 5% — 30 lat — kurs. em. 94.—

Bułgarja: Państwo, 9 milj. — 7½% — 40 lat — kurs. em. 97.—

Danja: Tow. Kred. duńskich prod. — 2½ milj. — 5% — 3 12 lat, kurs em. 95.75 do 98.75.

Towarzystwa niemieckie:

1) Ilseder Steel Corp. — 9½ milj. — 6% — 20 lat — kurs. em. 92.—
2) Rhine-Westphalia Electric Power Corp. — 4.080.000 — akcje amer.
3) Associated Rayon Corp. — 10 milj. — akcje amer.
4) Luneburg Power, Light et Waterworks — 1.100.000 — 7% — 20 lat — kurs 98.—
5) Rudolf Karstadt — 2.362.500 — akcje amer.
6) Rudolf Karstadt — 13.120.000 — 6% — 15 lat — kurs 98.—
7) North German Lloyd—12.075.000 — akcje am.
8) Ruhr Gas Corp. — 8.865.000 — 6½% — 25 lat, kurs 94.—
9) Dortmund Municipal Ut. — 3.000.000 — 6½% — 20 lat, kurs 91.50.
10) Ruhr Housing Corp. — 3.750.000 — 6½% — 30 lat, kurs 92.—

Towarzystwa węgierskie:

Bank Węgiersko-Włoski — 2.700.000 — 7½% — 35 lat — kurs 98.75.

Tow. Kred. Roln. — 2.000.000 — 7% — 35 lat — kurs 92.50.

Tow. Kred. Przem. — 5.000.000 — 7% — 20 lat — kurs 94.75.

Towarzystwa włoskie:

Ercole Marelli Electric Man. Co — 2½ milj. — 6½% — 25 lat — kurs 97.—

Wśród poszczególnych towarzystw europejskich brak niestety towarzystw polskich. (AEF).

„UNIA" ZJEDN. FABR. MASZYN S. A. W GRUDZIĄDZU

W okresie sprawozdawczym 1927/8 r., przy pomyślnym napływie zamówień, zwiększonej sprawności i wydajności poszczególnych zakładów, dzięki przeprowadzonym inwestycjom, oraz zwiększonej wydajności pracowników, agendy T-wa rozwijały się pomyślnie, dając w rezultacie czysty zysk w wysokości 1.417.818 zł.

Wśród poszczególnych działów najlepiej rozwijał się zakład główny w Grudziądzu. Przy obsadzie robotniczej, wzrastającej z 672 osób do przeszło tysiąca, wytworzono maszyn i narzędzi 114.000 sztuk, wagi około 11 tys. ton, w tem około 600 t. części zapasowych.

W oddziale w Bydgoszczy, mocą uchwały Waln. Zgrom. wyodrębnionym, na przyszłość, w oddzielną Spółkę akcyjną, praca rozwijała się pomyślnie, dzięki zwiększeniu się ruchu budowlanego.

W oddziale w Chełmie, w obrocie wytwórni największą rolę odegrały wialnie, sieczkarnie i młocarnie, dzięki wprowadzonym ulepszeniom konstrukcyjnym, nadającym im większą pokupność.

W dążeniu do zaspokojenia przedewszystkiem zwiększonego popytu na rynku wewnętrznym, a tem do powstrzymania zbytecznego przywozu maszyn z zagranicy, utrzymano eksport wytworów T-wa mniej więcej na poziomie roku poprzedniego.

Czysty zysk okresu sprawozdawczego zezwolił na uchwalenie wypłacenia za r. 1927/8 wysokiej, bo 25% dywidendy.

Poważną część zysku — zł. 480.000 — przeznaczono na podatek dochodowy.

Przez przelewy z nadwyżki, uzyskanej z przerachowania bilansu na dzień 1 lipca ub. r., przy niezmienionym kapitale akcyjnym w wysokości 2.750.000 zł., wzrósł kapitał zapasowy do 2.500.000 zł., a kapitał amortyzacyjny do 1.357.916 zł.

W skład 27.500 akcji T-wa po 100 zł. nom. wart. wchodzą akcje imienne uprzywilejowane (jedna akcja = 10 głosów) w ilości 1875 szt. i zwykłe w ilości 25.625 szt.

Radę T-wa stanowią pp.: Leon Czarliński, prezes, inż. Rud. Ventzki, Kaz. Bauer, Dr. Kaz. Chącia, Dr. Kaz. Esden - Tempski, Bernard Sypniewski, Gustaw Peters, Lucjan Prądzyński, Zygm. Pluciński, ks. Stan. Gladysz i mec. Jan Maciaszek.

W skład Zarządu wchodzą pp.: Janusz Czarliński w Grudziądzu i Maksym. Jankowski w Bydgoszczy.

WILEŃSKI PRYWATNY BANK HANDLOWY S. A.

Pod przewodnictwem wiceprezesa Rady p. Stanisława Bochwica odbyło się w dniu 28 ub. m. w Wilnie pięćdziesiąte szóste z rzędu doroczne Walne Zgrom. akcjonarjuszów Banku.

W okresie sprawozdawczym 1928 r. agendy Banku przejawiały dalszą silną tendencję rozwojową. W porównaniu z rokiem poprzednim wzrosły ogólne obroty o 32½% do 339 milj. zł., przyczem wkłady, dowód zaufania do Banku, nader ostrożnie prowadzonego, wzrosły o 40%, weksle zdyskontowane o 40%, salda rach. bież. (otw. kred.) o 39%, inkaso o 83%. Koszty handlowe wzrosły o 19%, jednak stosunek ich do zysków brutto zmniejszył się do 48%.

Czysty zysk wyniósł 61.771 zł., pozwalając na wypłacenie 4% dywidendy, którą wypłacać będzie Centrala w Wilnie i oddziały w Warszawie, Suwałkach i Lidze, za okazaniem bieżącego kuponu (1928 r.).

W wyniku dokonanych wyborów w skład Rady wchodzą pp.: Stanisław Kognowicki, prezes, Stan. Bochwic, wiceprezes, Marjan hr. Broel-Plater, Ludwik ks. Czetwertyński, Hipolit Giecewicz, Al. Meysztowicz, Maciej Jamontt, Jan hr. Tyszkiewicz, Kaz. Świątecki i Karol Wagner.

Na uznanie zasługuje sprawność techniczna Banku, która sprawiła, iż przed upływem dwu miesięcy po zamknięciu okresu sprawozdawczego, władze mogły już przedstawić akcjonarjuszom do zatwierdzenia bilans roczny.

S. A. HANDLOWO-ROLN. „KOOPROLNA"

W dniu 22 ub. m. odbyło się w Warszawie, pod przewodnictwem prezesa Rady p. Zygm. Chrzanowskiego, doroczne Walne Zgrom. akcjonarjuszów.

W okresie sprawozdawczym 1928 r., naogół pomyślnym, wzrosły obroty T-wa, w porównaniu z rokiem poprzednim, o 20% do około 80 miljonów zł., dając w zasadniczym zysku przeszło pół miljona zł. Wskutek nieprzewidzianych strat, poniesionych na siostrzanych Spółkach, zysk ten zmalał do 5.308 zł.

W skład Rady wchodzą w roku bież. pp.: Zygm. Chrzanowski, prezes, Kaz. Gorczyński, wiceprezes, Kaz. Fudakowski, Bronisław Hłasko, Wacław Hulewicz, Andrzej Osip, Lucjan Radomski, Józef Pierożyński, Feliks Sommer — dyr. zarz. i Andrzej Wysocki.

ZAKŁ. PRZEM. „K. MACHLEJD" W WARSZAWIE S. A.

W okresie sprawozdawczym 1927 r., znacznie wzrosły obroty T-wa, nie zdołano jednak zamknąć bilansu nadwyżką.

Wytwórnia cukrów i czekolady przyniosła większe niż w roku poprzednim zyski, chłodnie czynne były przez cały sezon letni, zyskując znaczniejszą ilość klijentów, wytwórnia lodu sztucznego była, wobec warunków zbytu, nieczynną, słodownię wynajęło Tow. „Albumina".

W okresie sprawozdawczym 1928 r. sprowadzono maszyny najnowszego typu, które pozwalają na znacznie wydatniejszą i ekonomiczniejszą pracę. Przy stałym wzroście, wytwórczość i sprzedaż w r. 1928 znacznie, bo 30% zwiększyły się, uzasadniając oczekiwania, iż bilans zamknie się pewną nadwyżką.

WARSZ. S. A. BUDOWY PAROWOZÓW

Pewna, wydatniejsza zmiana w rozwoju prac w „Parowozach", choć oczekiwana, w związku z podwyższeniem kapitału akcyjnego i zmianą władz, jeszcze nie nastąpiła.

W dziale parowozów napływ zamówień słaby, (czterdzieści osiem parowozów zamiast 80), w dziale motorów Diesla praca w pełni. W innych działach położenie wyjaśni się z wiosną.

POLSKA S. A. „KAUCZUK"

W okresie sprawozdawczym 1927 r., pod znakiem wytężonej pracy w kierunku zachowania zdobytej poprzednio klijenteli, o stan posiadania której wywiązała się silna konkurencja między wytwórniami krajowemi, oraz pozyskania dalszych terenów zbytu dla stale rozwijającej się produkcji, zdołano jednak powiększyć wytwórczość fabryki, pracującej po 16 godzin na dobę, a przejściowo, przez kilka miesięcy po 24 godz., o 115%.

Jednak, mimo dobrych rezultatów produkcji, zawiodły nadzieje co do rentowności. Pod wpływem silnej konkurencji i spadku cen kauczuku, średnia cena sprzedażna 1 kg wyprodukowanej gumy spadła w r. 1927, w porównaniu z rokiem poprzednim o 37.4%.

Po uwzględnieniu niezbędnej, normalnej amortyzacji zamknięto okres sprawozdawczy stratą w wysokości 81.176 zł., pokrytą z nadwyżki, uzyskanej z przerachowania.

Przez wzmocnienie rezerw, z pozostałej nadwyżki z przerachowania, przy niezmienionym kapitale akcyjnym w wysokości 860.000 zł., wynosić będzie kapitał zapasowy 47.891 zł., a amortyzacyjny 491.174 zł.

W okresie sprawozdawczym 1928 r. (Walne Zgrom. odbędzie się w kwietniu) rozwój produkcji posuwał się naprzód w finansowo pomyślniejszych warunkach, tak, że bilans zamknie się pewną nadwyżką.

W skład Rady wchodzą pp.: Andrzej ks. Lubomirski, prezes, K. Bauer, Adolf Bielski, Wacł. Karpowicz, E. Krasuski, Witold Moritz, Karol Szenajch, Hen. hr. Tyszkiewicz i N. ks. Woroniecki.

WILEŃSKI BANK ZIEMSKI

Na Nadzwycz. Waln. Zgrom. akcjonarjuszów, jakie odbyło się w Wilnie pod przewodnictwem prezesa Zarządu p. Marjana hr. Broel-Platera zatwierdzono bilans przerachowania na dzień 1 lipca ub. r., zamknięty nadwyżką w wysokości 1.801.246 zł.

Część nadwyżki — zł. 1.050.000 — przeznaczono na podwyższenie kapitału akcyjnego do 6.300.000 zł., przez zmianę dotychczasowej wartości nom. akcji — 125 zł. na 150 zł., a z pozostałej sumy na kapitał zapasowy — 525.000 zł., zwiększając go w ten sposób do 3.150.000 zł., i na kapitał rezerwowy 226.246 zł.

Walne Zgrom. upoważniło Zarząd do wzięcia udziału w nowej emisji Wileńskiego Prywatnego Banku Handlowego, w stosunku do posiadanych już akcyj i do objęcia ewentualnie niepokrytej części emisji.

W związku z powstawaniem Centralnego Banku Ziemskiego, którego akcjonarjuszami mają być Skarb i wszystkie istniejące w Polsce instytucje kredytu długoterminowego, wydające pożyczki pod zastaw nieruchomości ziemskich, upoważniono Zarząd Banku do subskrypcji akcji w wysokości jednego miljona złotych.

JAWORZNICKIE KOM. KOP. WĘGLA S. A.

W okresie sprawozdawczym 1928 r. produkcja kopalń węgla T-wa, dzięki sprawności technicznej kopalń po przeprowadzonym remoncie i mechanizacji, dosięgła rekordowej wysokości 971.133 ton.

Wyniki finansowe nie odpowiadają jednak zdobyczom w zakresie wzrostu produkcji. Wpłynął na to szereg czynników. Zbyt węgla na rynku krajowym napotykał na stałe trudności wobec stale wzrastającej ciasnoty gotówkowej, zbyt wielkiej szczupłości kredytu i zbyt wysokiej jego stopy, w rezultacie czego T-wo zmuszone było finansować zbyt swego węgla własnymi środkami, co ograniczało i podrażało sprzedaż.

Poza wzrostem kosztów robocizny, większym znacznie niż podwyżka cen węgla w tymże okresie czasu, niezwykle silnie dało się odczuwać brzemię podatków i świadczeń społecznych. Tytułem podatków wpłacono w okresie sprawozdawczym 1.581.022 zł., co stanowi obciążenie na jednej tonie węgla w wysokości 1.89 zł., niezależnie od obciążenia jej sumą zł. 1.78 tytułem świadczeń społecznych.

Po przeprowadzeniu niezbędnej amortyzacji, zamknięto bilans czystym zyskiem w wysokości zaledwie 1.216.026 zł. (przy 20 miljonowym kap. akc.).

Tytułem dywidendy otrzymają akcjonarjusze 6% od wart. nom. posiadanych akcji, a zatem zł. 1.50 od akcji. Wypłatę dywidendy rozpocznie się z dniem 1 kwietnia b. r.

W bilansie T-wa nastąpiły zmiany. Całość nadwyżki z przerachowania przelano na kapitały rezerwowe, które na dzień 31 grudnia ub. r. wynoszą: a) kap. zapas. — 2.456.919 zł., b) kap. rezerwowy — 9.553.120 zł., c) kap. amort. — 7.728.546 zł., przy niezmienionym kap. akc. w wysokości 20 miljonów zł.

NOWE EMISJE

T. A. Przędz. Baw. „Zawiercie".
Podwyższ. kap. akc. z 2.227.500 do 8.910.000 zł. drogą II em. złotowej. Nom. wart. akcji 100 zł. Kurs em. 116 zł. 67 gr.
Termin sześciotygodniowy od dn. 15 lutego b. r.
Warszawa, Nowy Świat 7, godz. 10—14.

T. A. Pol. Przem. Gum. „Pepege", Grudziądz.
Podwyższenie kap. akc. o 4.800.000 zł. do 10.000.000 zł. drogą nowej VIII em. akcji. W stosunku do posiadanych. Nom. wart. 100 zł. Kurs em. 102 zł.
Termin sześciotygodniowy od dn. 15 lutego b. r.
Grudziądz, ul. Tuszewska Grobla.

„M. Leszczyński i S-ka", Fabr. Chem., S. A. w Warsz.
Podwyższenie kap. akc. o 300.000 zł. do 1.500.000 zł., drogą nowej em. 3.000 akcji po 100 zł. nom. wart. Jedna nowa na cztery posiadane.
Cena em. 110 zł.
Warszawa, Ogrodowa 32, godz. 10—13.

Przem. Handl. Z. Chem. „L. Spiess i Syn", S. A.
Podwyższ. kap. akc. o 2.835.000 do 8.505.000 zł., drogą nowej, bezpłatnej emiji (z przerach. bilansu).
Na każde posiadane dwie akcje I em. (Nr. 1—56.700) wydana będzie jedna akcja nowej em. (Nr. 56.701—85.050) po 100 zł. nom. wart.
Równocześnie podwyższ. kap. akc. o dalsze 495.000 zł. do 9.000.000 zł., drogą wydania 4.950 akcji II em.. oznacz. Nr.Nr. od 85.051 do 90.000. W stosunku do akcji posiadanych.
Cena em. 110 zł. Termin sześciotygodniowy od dnia 27 lutego r. b.
Warszawa, ul. Daniłowiczowska 16, godz. 10—1 pp.

S. A. „Arma" Fabr. Broni i Maszyn, Lwów.
Podwyższ. kap. akc. o 250.000 zł. do 300.000 zł., drogą II em. złot., 25.000 akcji po 10 zł. nom. wart.
Na 20 dawnych akcji markowych, — przewalutowanych na jedną akcję nom. wart. 10 zł. — prawo subskrypcji 5 akcji II em. po 10 zł. nom. wart. Cena emis. 10.50 zł. Akcji imiennych 60%, akcji okazicielskich 40%.
Termin sześciotygodniowy od dnia 13 marca b. r.
Lwów, Plac Bema 3, godz. 8—15.

„Łódzkie Tow. Elektr.", S. A.
Podwyższenie kap. akc. o 12.000.000 zł., drogą bezpłatnej emisji (nadw. z przerachow.).
Na pięć posiad. akcji — 2 nowe akcje po 500 zł. nom. wart., z kuponem dywid. od dnia 1 stycznia 1928 r.
Łódź, ul. Przejazd 58.
Banque Commerciale de Bâle à Bâle, Genève, etc.
Credit Suisse à Zurich etc.
Société Générale de Belgique à Bruxelles.

WYMIANA AKCJI

„M. Leszczyński i S-ka" Fabr. Chem., S. A. w Wraszawie.
Wymiana akcji piętnastozłotowych, równocześnie z nową emisją.
Za pięć dotychczasowych akcji pietnastozłotowych jedna nowa akcja stuzłotowa.
Warszawa, Ogrodowa 32, godz. 10—1 pp.

T. A. Przędz. Baw. i Tkalni „Zawiercie".
Wymiana dotychczasowych akcji złotowych, wobec zmniejszenia kap. akc
Wzamian za 20 akcji dotychczasowych po 60 zł. nom. wart. wydane będą 3 akcje nowe po 100 zł. nom. wart.
Warszawa, ul. Nowy Świat 7, godz. 10—14.

ZAPROSZENIE DO SUBSKRYPCJI

Zarząd Spółki Akcyjnej pod firmą: „TOWARZYSTWO AKCYJNE ZAKŁADÓW PRZĘDZALNI BAWEŁNY, TKALNI I BIELARNI „Z A W I E R C I E"

podaje do wiadomości P.P. Akcjonarjuszów, że w Nr. 19 Monitora Polskiego z dnia 23 stycznia 1929 roku zostało ogłoszone następującej treści postanowienie pp. Ministrów Przemysłu i Handlu oraz Skarbu z dnia 18 stycznia 1929 roku w sprawie zmiany statutu oraz zmniejszenia i powiększenia kapitału zakładowego Towarzystwa Akcyjnego Zakładów Przędzalni Bawełny, Tkalni i Bielarni „Zawiercie" drogą II złotowej emisji akcji:

„Na zasadzie art. 1 ustawy z dnia 29 kwietnia 1919 roku o zatwierdzaniu i zmianie statutów spółek akcyjnych, oraz art. 170 Rozp. Prez. Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. (Dz. Ust. Nr. 39/1928 poz. 383), zezwala się spółce akcyjnej pod firmą „Towarzystwo Akcyjne Zakładów Przędzalni Bawełny, Tkalni i Bielarni „Zawiercie" z siedzibą w Warszawie:

I. na zmniejszenie kapitału zakładowego o złotych 6,682,500 czyli do zł. 2,227,500;

II. na wydanie dotychczasowym akcjonarjuszom wzamian za 20 akcji dotychczasowych, nominalnej wartości zł. 60 każda, trzech nowych akcji nominalnej wartości zł. 100;

III. na powiększenie kapitału zakładowego Spółki o zł. 6,682,500, czyli do zł. 8,910,000, drogą II-ej emisji złotowej 66,825 sztuk nowych akcji nominalnej wartości zł. 100 każda, na następujących warunkach:

a) pierwszeństwo do nabycia akcji nowej emisji służy właścicielom akcji emisji poprzednich w stosunku do ilości posiadanych akcji;

b) dla wykonania prawa poboru dla dawnych akcjonarjuszów (p. a) winien być określony termin 6-tygodniowy od dnia ogłoszenia subskrypcji na akcje nowej emisji w „Monitorze Polskim";

c) na akcje nierozebrane przez dotychczasowych akcjonarjuszów z tytułu posiadania prawa pierwszeństwa zostanie ogłoszona publiczna subskrypcja zgodnie z § 12 statutu;

d) cena emisyjna akcji nowej emisji określa się na zł. 116 gr. 67, z których zł. 100 przeznacza się na kapitał zakładowy i zł. 16 gr. 67 na kapitał zapasowy;

e) pod względem praw, przysługujących akcjonarjuszom, akcje nowej emisji będą zrównane z akcjami emisji poprzednich z chwilą wpisania podwyższenia kapitału zakładowego do Rejestru Handlowego, które winno być uskutecznione w ciągu miesiąca od dnia zamknięcia subskrypcji, i uczestniczyć będą w dywidendzie od dnia 1 stycznia 1929 roku;

f) całkowita wpłata kapitału zakładowego oraz zapasowego winna być uskuteczniona w ciągu 6 miesięcy od dnia ogłoszenia niniejszego postanowienia w „Monitorze Polskim",

g) w terminie miesięcznym od dnia zamknięcia sukrypcji szczegółowe sprawozdanie winno być złożone do Ministerstwa Przemysłu i Handlu.

Dopiero po złożeniu takiego sprawozdania Spółka będzie mogła zarejestrować dokonane powiększenie kapitału zakładowego;

h) w ogłoszeniach o subskrypcji winno być w całości opublikowane postanowienie, zezwalające na przeprowadzenie nowej emisji akcji;

i) w ciągu dwóch miesięcy od dnia zamknięcia subskrypcji akcje nowej emisji winne być wydane akcjonarjuszom.

IV. na następujące zmiany § 12 statutu:

§ 12.

„Przy następnych emisjach akcji prawo poboru akcji nowoemitowanych służy przedewszystkiem dotychczasowym akcjonarjuszom w stosunku do ilości posiadanych akcji.

W interesie Spółki Walne Zgromadzenie może pozbawić dotychczasowych akcjonarjuszów prawa poboru akcji nowej emisji w części lub w całości".

Na zasadzie powyższego, Zarząd Towarzystwa Akcyjnego Przędzalni Bawełny, Tkalni i Bielarni „Zawiercie" zawiadamia PP. Akcjonarjuszów, że zgodnie z p. II powyższego postanowienia — biuro Towarzystwa w Warszawie, przy ulicy Nowy Świat Nr. 7, uskutecznia od dnia dzisiejszego w godzinach od 10 do 14 wymianę akcji 60-złotowych na akcje 100-złotowe.

Niezależnie od tego, Zarząd Towarzystwa „Zawiercie", ogłaszając niniejszym dla P.P. Akcjonarjuszów subkrypcję na akcje drugiej emisji pod warunkami określonymi w p. III powyższego postanowienia — wzywa P.P. Akcjonarjuszów, pragnących skorzystać z przysługującego im prawa poboru nowych akcji w stosunku do ilości akcji już posiadanych, ażeby w terminie **do dnia 29 marca 1929 roku wpłacili całkowitą należność** za akcje drugiej emisji po zł. 116 gr. 67 za każdą akcję. Zapisy i wpłaty przyjmuje biuro Towarzystwa w Warszawie, przy ul. Nowy Świat Nr. 7, w godzinach od 10 do 14.

ZARZĄD TOWARZYSTWA AKCYJNEGO FABRYKI PORTLAND-CEMENTU „WOŁYŃ", SP. AKC.

zawiadamia pp. Akcjonarjuszów, że na mocy ogłoszonego w „Monitorze Polskim" z dnia 27 lutego 1929 roku Nr. 48, postanowienia pp. Ministrów Przemysłu i Handlu oraz Skarbu z dnia 22 lutego 1929 r. brzmiącego:

Na zasadzie art. 1 Ustawy z dnia 29 kwietnia 1919 roku o zatwierdzeniu i zmianie statutów spółek akcyjnych, oraz art. 170 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 roku o prawie o Spółkach Akcyjnych (Dz. Ust. Nr. 39, poz. 383), zezwala się spółce akcyjnej pod firmą „Towarzystwo akcyjne Fabryki Portland - Cementu „Wołyń", z siedzibą w Warszawie: na powiększenie kapitału zakładowego Spółki o Zł. 500.000.—, czyli do zł. 2.500.000, drogą III emisji złotowej 20.000 sztuk nowych akcji, nominalnej wartości zł. 25 każda, na następujących warunkach:

a) pierwszeństwo do nabycia akcji nowej emisji służy właścicielom akcji emisji poprzednich, w stosunku do ilości posiadanych akcji,

b) dla dokonania prawa poboru dla dawnych akcjonarjuszów (p. a) winien być określony termin 6-tygodniowy od dnia ogłoszenia subskrypcji na akcje nowej emisji w „Monitorze Polskim",

c) repartycji tych akcji, na które dotychczasowi akcjonarjusze, z tytułu posiadania prawa pierwszeństwa, się nie zapiszą, dokona Zarząd według swego uznania i określi ich kurs emisyjny, który nie może być niższy od ceny emisyjnej,

d) cenę emisyjną akcji nowej emisji dla dawnych akcjonarjuszów, którzy wykorzystają prawo poboru, określa się na zł. 27, z których zł. 25 przeznacza się na kapitał zakładowy, resztę zaś, po pokryciu kosztów z emisją nowych akcji związanych, na kapitał zapasowy.

e) posiadaczom wiarogodnych dowodów, przewidzianych punktem „c" postanowienia P. P. Ministrów Przemysłu i Handlu oraz Skarbu, z dnia 21 maja 1928 roku w sprawie zezwolenia Spółce na powiększenie kapitału zakładowego o złotych 1.000.000 drogą II emisji, przysługuje prawo wykorzystania prawa poboru akcji nowej III emisji, w terminie 3-miesięcznym od dnia upływu rocznego terminu, przewidzianego wymienionym wyżej punktem „c", z warunkiem wpłacenia przez nich, w tymże terminie, ceny emisyjnej, za przypadającą im ilość akcji III emisji,

f) pod względem praw, przysługujących akcjonarjuszom, akcje nowej emisji będą zrównane z akcjami emisji poprzednich, z chwilą wpisania podwyższenia kapitału zakładowego do Rejestru Handlowego, które winno być uskutecznione w ciągu miesiąca od dnia zamknięcia subskrypcji i uczestniczyć będą w dywidendzie od dnia określonego przez Zarząd,

g) całkowita wpłata kapitału zakładowego oraz zapasowego winna być uskuteczniona w ciągu 3 miesięcy od dnia ogłoszenia niniejszego postanowienia w „Monitorze Polskim".

h) w terminie miesięcznym od dnia zamknięcia subskrypcji szczegółowe sprawozdanie winno być złożone do Ministerstwa Przemysłu i Handlu.

Dopiero po złożeniu takiego sprawozdania, Spółka będzie mogła zarejestrować dokonane powiększenie kapitału zakładowego.

i) w ogłoszeniach o subskrypcji winno być w całości publikowane zezwolenie na przeprowadzenie nowej emisji akcji.

Przystępuje się do powiększenia kapitału akcyjnego o zł. 500.000, czyli do wysokości zł. 2.500.000 drogą III emisji złotowej 20.000 nowych akcji na okaziciela, nominalnej wartości 25 złotych każda, na następujących warunkach:

a) pierwszeństwo do nabycia akcji nowej emisji służy właścicielom akcji emisji poprzednich, w stosunku jednej nowej akcji na każde cztery akcje dotychczasowe,

b) termin wykonania prawa poboru dla dotychczasowych akcjonarjuszów upływa dnia 30 kwietnia 1929 roku,

c) repartycji tych akcji, na które dotychczasowi akcjonarjusze, z tytułu posiadania prawa pierwszeństwa, się nie zapiszą, dokona Zarząd według swego uznania,

d) cenę emisyjną akcji nowej emisji dla dawnych akcjonarjuszów, którzy wykorzystają prawo poboru, określa się na zł. 27,

e) posiadaczom wiarogodnych dowodów, przewidzianych punktem „c" postanowienia PP. Ministrów Przemysłu i Handlu oraz Skarbu, z dnia 21 maja 1928 roku w sprawie zezwolenia Spółce na powiększenie kapitału zakładowego o złotych 1.000.000 drogą II emisji, przysługuje prawo wykorzystania prawa poboru akcji nowej III emisji, w terminie 3-miesięcznym od dnia upływu rocznego terminu, przewidzianego wymienionym wyżej punktem „c", z warunkiem wpłacenia przez nich, w tymże terminie, ceny emisyjnej, za przypadającą im ilość akcji III emisji,

f) pod względem praw, przysługujących akcjonarjuszom, akcje nowej emisji będą zrównane z akcjami emisji poprzednich, z chwilą wpisania podwyższenia kapitału zakładowego do Rejestru Handlowego i uczestniczyć będą w dywidendzie od dnia 1 stycznia 1929 roku.

Zapisy i wpłaty jednorazowe ceny emisyjnej za akcje nowej emisji przyjmuje biuro Zarządu Tow. Akc. Fabryki Portland-Cementu „Wołyń" w Warszawie, Mazowiecka Nr. 7 m. 25, w dni powszednie od godz. 9-ej do 11-ej rano.

Przy wnoszeniu wpłat za akcje III emisji, należy przedstawić akcje I-ej i II-ej emisji do ostemplowania.

B I L A N S
POLSKIEJ SPÓŁKI AKCYJNEJ „K A U C Z U K"
NA DZIEŃ 31 GRUDNIA 1927 ROKU.

STAN CZYNNY.

1.	Nieruchomości (wg. oszac. Kom. Wojew. na dz. 1.I.1925 r. przy parytecie £ = Zł. 25.21½): 22 ha 9682 m² ziemi w obrębie m. Bydgoszczy	155.989,50		
	zabudowania fabryczne, gospodarcze i urządzenia	515.806,28	671.795,78	
	inwestycje w budynkach w 1927 r.		102.345,22	774.141,—
2.	Maszyny i aparaty: maszyny, aparaty i techn. urządz. w fabryce (wg. oszac. Kom. Wojew. na dz. 1.I.1925 r., oraz wg. opisu na dz. 1.I.1927 r.		785.348,92	
	maszyny i aparaty zakupione i ustawione w 1927 r.		154.712,45	940.061,37
3.	Ruchomości			74.200,37
4.	Magazyn surowców i materjałów			335.643,88
5.	Wyroby gotowe i półfabrykaty			358.406,15
6.	Kasa			21.717,81
7.	Banki			141.830,64
8.	Papiery wartościowe			166,—
9.	Weksle z portfelu			25.836,98
10.	Odbiorcy i dłużnicy			573.957,70
11.	Sumy przechodnie			54.627,33
	Strata za 1927 rok			81.176,39
				3.381.765,62

STAN BIERNY.

1.	Kapitał zakładowy: 86.000 sztuk akcji à 10.—		860.000,—	
2.	Kapitał zapasowy		26.899,12	
3.	Kapitał amortyzacyjny		118.766,21	1.005.665,33
4.	Akcepty: za maszyny angielskie od firmy Henry Berry & Co. Ltd., Leeds, wraz z procentami po dzień spłaty: zakupione do 1.I.1926 r. płatne do 30.VI.1930 r. £ 2631.5.0 à 43/52	114.512,—		
	zakupione w 1926 roku, płatne do 31.XII.1931 r. £ 4517.8.0 à 43/52	196.597,25		
	zakupione w 1927 roku, płatne do 30.VI.1930 r. £ 2197.2.1 à 43/52	95.617,97	406.727,22	
	różne inne		269.285,29	676.012,51
5.	Banki			984.865,90
6.	Dostawcy i wierzyciele			585.356,27
7.	Dywidenda niepodjęta			51.600,—
8.	Sumy przechodnie			78.265,61
				3.381.765,62

Zarząd: *A. Lubomirski, H. Gruszkowski, K. Szenajch.*

B I L A N S
SPÓŁKI AKCYJNEJ HANDLOWO-ROLNICZEJ „KOOPROLNA"
W DNIU 31 GRUDNIA 1928 ROKU

STAN CZYNN:			STAN BIERNY:		
1.	Nieruchomości	54.500,27	1.	Kapitał Akcyjny	1.500.000,—
2.	Ruchomości	346.324,84	2.	Kapitał Amortyzacyjny	32.021,23
3.	Towary	1.700.934,16	3.	Wierzytelności	526.144,—
4.	Należności	29.826.832,30	4.	Banki	33.234.103,54
5.	Papiery wartościowe	3.030.092,90	5.	Akcepty	2.521.187,30
6.	Weksle	2.826.391,08	6.	Zysk za 1928 r.	5.308,24
7.	Kasa	33.688,76			
		37.818.764,31			37.818.764,31

RACHUNEK STRAT I ZYSKÓW, W DNIU 31 GRUDNIA 1928 ROKU

AKTYWA.		PASYWA.	
Koszty Handlowe	1.863.673,73	Zysk na prowizji od towarów i inne	2.389.191,94
Różne straty	495.861,58		
Amortyzacja	24.348,39		
Czysty zysk	5.308,24		
	2.389.191,94		2.389.191,94

ZJEDNOCZONE FABRYKI PORTLAND-CEMENTU „F I R L E Y"
SPÓŁKA AKCYJNA

Przerachowany BILANS BRUTTO w dn. 30 czerwca 1928 roku, zgodnie z Rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 23 marca 1928 roku. Dz. Ust. Nr. 38.

STAN CZYNNY.

1.	Nieruchomości:		
	a) grunta i budynki	10.705.284,74	
	b) masz., apar. i urządz.	16.854.809,10	27.560.093,84
2.	Inwestycje nieskończone		775.850,86
3.	Dłużnicy-Dostawcy		3.376.023,58
4.	Ruchomości		336.351,59
5.	Zapasy fabrykatów i mater.		2.836.391,79
6.	Kapitały i fundusze		612.086,61
7.	Wydatki okresu przyszłego		531.504,36
8.	Wydatki za czas od 1 stycznia do 30 czerwca 1928 r		6.195.659,39
			42.223.962,02

STAN BIERNY.

1.	Kapitał Zakładowy		15.000.000,—
2.	Fundusz Zasobowy		2.952.724,11
3.	Fundusz Amortyzacyjny		1.157.113,88
4.	Fundusz Specjal. Rezerwy		839.167,56
5.	Fundusz Emerytalny		57.166,66
6	Wierzyciele:		
	a) kredyty długoterm.	7.524.167.72	
	b) różni: odbiorcy, dostawcy, r-ki bieżące	5.475.512,11	
	c) banki	1.497.046,98	14.496.726,81
7.	Straty i Zyski:		
	a) Dywidenda za r. 1927	750.000.—	
	b) Pozost. zysku z roku ub.	13.682,48	763.682,48
8	Sprzedaż fabrykatów		6.957.380,52
			42.223.962,02

Warszawa, dnia 30 czerwca 1928 r.

BILANS SUROWY
BANKU ZIEMIAŃSKIEGO W WARSZAWIE
NA DZIEŃ 1 STYCZNIA 1929 ROKU

STAN CZYNNY.

1.	Kasa i sumy do dyspozycji w Banku Polskim, P. K. O. i B-ku Gospodarstwa Krajowego		6.421.053,89
2.	Waluty zagraniczne		1.368.174,89
3.	Papiery wartościowe własne:		
	a) pożyczki państwowe	53.940,17	
	b) papiery hipoteczne	895.011,28	
	c) akcje	1.185.817,73	2.134.769,18
4.	Udziały i akcje w przedsięb. konsorcjalnych		2.102.363,40
5.	Towary		
6.	Banki krajowe		702.897,19
7.	Banki zagraniczne		490.447,81
8.	Weksle zdyskontowane		33.407.179,86
9.	Weksle protestowane		1.160.439,63
10.	Rachunki bież. (salda debet.):		
	a) zabezpieczone	32.912.754,43	
	b) niezabezpieczone	1.251.962,98	34.164.717,41
11.	Pożyczki terminowe		11.830,88
12.	Nieruchomości		5.074.215,21
13.	Różne rachunki		14.261.705,31
14.	Koszty, różnice kursowe i t. p.		6.810.512,49
15.	Oddziały		21.315.655,48
16.	Długotermin. poż. hipoteczne		306.317,90
	Suma bilansowa		129.732.280,53
17.	Udzielone gwarancje:		
	a) listy	9.313.937,36	
	b) żyra	4.288.361,94	13.602.299,30
18.	Inkaso		9.531.454,58
	Razem		152.866.034,41

STAN BIERNY.

1.	Kapitały własne:		
	a) zakładowy	5.000.000,—	
	b) zapasowy	731.896,15	
	c) inne rezerwy	— —	
	d) fundusz amortyzacyjny	— —	5.731.896,15
2.	Wkłady:		
	a) terminowe	23.550.942,99	
	b) à vista	20.652.073,92	44.203.016,91
3.	Rachunki bież. (salda kredyt.)		5.700.990,53
4.	Zobowiązania inkasowe		233.025,79
5.	Redyskonto weksli		19.242.682,18
6.	Banki krajowe		12.876.177,35
7.	Banki zagraniczne		7.316.913,83
8.	Wierzyciele hipoteczni		35.047,13
9.	Różne rachunki		5.056.518,82
10.	Procenty, prow. i różne zyski		8.041.890,74
11.	Oddziały		21.125.883,70
12.	Listy zastawne (obligacje)		168.237,40
	Suma bilansowa		129.732.280,53
13.	Zobowiązania z tyt. udzielonych gwarancji:		
	a) listy	9.313.937,36	
	b) żyra	4.288.361,94	13.602.299,30
14.	Różni za inkaso		9.531.454,58
	Razem		152.866.034,41

BILANS WILEŃSKIEGO PRYWATNEGO BANKU HANDLOWEGO
NA 31 GRUDNIA 1928 ROKU

AKTYWA:	Złote i grosze	
Kasa i sumy do dyspozycji:		
a) gotowizna w kasie	128.044.26	
b) pozostałość w Banku Polsk., P. K. O. i B-ku Gosp. Krajow.	226.395.24	354.439.50
Waluty zagraniczne		260.598.32
Papiery wartościowe własne:		
a) pożyczki państwowe	1.459.50	
b) papiery hipoteczne	11.366.67	
c) akcje	58.127.68	70.953.85
Papiery wart. ustawow. Kapit. zapas.		9.720.—
Banki Loro:		
a) krajowe	4.241.32	
b) zagraniczne	0.01	4.241.33
Banki Nostro:		
a) krajowe	79.468.79	
b) zagraniczne	232.908.41	312.377.20
Weksle zdyskontowane		3.816.097.65
Weksle protestowane		24.845.71
Rachunki bieżące (salda debetowe otwartego kredytu):		
a) zabezpieczone	3.501.758.40	
b) niezabezpieczone	355.841.68	3.857.600.08
Pożyczki terminowe		318.927.90
Ruchomości		88.551.08
Nieruchomości		710.000.—
Różne rachunki		130.905.75
Koszty handl. roku przyszłego 1929		23.613.40
Suma bilansowa		9.982.871.77
Udzielone gwarancje		75.600.—
Inkaso		3.405.899.89
Razem		13.464.371.66

PASYWA:	Złote i grosze	
Kapitały własne:		
a) zakładowy	1.000.000.—	
b) zapasowy	19.116.35	1.019.116.35
Wkłady:		
a) terminowe	3.368.800.—	
b) a vista	2.552.590.77	5.921.390.77
Rachunki bieżące (salda kredytowe otwartego kredytu)		218.527.27
Zobowiązania inkasowe		55.440.72
Redyskonto wekslí		1.920.167.01
Banki Loro:		
a) krajowe	115.285.91	
b) zagraniczne	62.844.48	178.130.39
Banki Nostro:		
a) krajowe	357.394.31	
b) zagraniczne	— —	357.394.31
Różne rachunki		211.457.31
Procenty i prowizje roku przyszłego 1929		39.476.45
Straty i zyski		61.771.19
Suma bilansowa		9.982.871.77
Zobowiązania z tyt. udziel. gwarancji		75.600.—
Różni za inkaso		3.405.899.89
Razem		13.464.371.66

RACHUNEK STRAT I ZYSKÓW ZA 1928 ROK

		Złote i grosze	
Procenty i prowizje zapłacone		529.948.71	
Koszty handlowe:			
a) podatki i świadczenia	84.963.10		
b) wydatki osob. i rzecz.	491.461.86	576.424.96	
Amortyz. nieruchomości		20.000.—	
Amortyzacja ruchomości		5.222.20	
Amortyzacja organizacji Oddz. w Warszawie		3.907.79	
Odpisano na straty		31.710.70	1.167.214.36
Czysty zysk do podziału			61.771.19
			1.228.985.55

	Złote i grosze	
Procenty i prowizje pobrane	1.029.606.16	
Zysk na papierach procentowych	102.087.22	
Zysk na walutach zagranicznych i dewizach	46.211.40	
Zysk na korespondentach zagranicznych	9.057.78	
Zysk na kuponach	201.76	
Dochód z eksploatacji nieruchomości	13.709.94	
Straty odzyskane	28.111.29	1.228.985.55
		1.228.985.55

Naczelny redaktor i wydawca: TADEUSZ KURASIEWICZ.

REDAKCJA I ADMINISTRACJA: WARSZAWA, ul. Szopena 10—9, tel. 424-07.

Sp. Akc. Zakładów Graficznych „Drukarnia Polska", Warszawa, Szpitalna 12.